

Pankúchova 6
Bilingválne gymnázium
1. A, 14 rokov
Lenka Imamovič

Konečne sa môžem ísť bicyklovať do Rakúska! – rok 1989

Mojimi rozprávačmi boli V. N. a M. N., manželský pár. Obaja sa narodili v roku 1950 a väčšinu svojho života prežili v Bratislave. M. N. pracovala ako psychologička a V. N. ako technik, neskôr obchodný zástupca. Aktuálne sú na dôchodku a sú to starí rodičia mojej kamarátky. Témou nášho rozhovoru boli ich spomienky a názory na dobu komunizmu a zmeny po roku 1989.

Ako by ste vysvetlili udalosti roku 1989 vašimi očami?

Začalo sa to rôznymi udalosťami zo zahraničia. Ostatné socialistické krajiny sa začali uvoľňovať a pôsobilo to aj na nás. Sedemnásty november sa celé roky oslavoval ako deň študentstva, bol to sviatok vyhlásený po vojne. Študenti v Bratislave začali už 16. novembra. Spravili pochod, išli k prezidentskému palácu a v tichosti demonštrovali. To bol prvý protest. Potom to v Prahe o deň neskôr vyvrcholilo. Bol tam protest, na ktorom zaútočili policajti, a verejnosť to veľmi pobúrilo. Po týchto udalostiach to všetko začalo padať ako domino. Začali sa veľké protesty na námestiach, dalo sa to celé do pohybu, pridali sa umelci a herci. Demonštrácie boli takmer každý deň. Študenti chodili roznášať informácie po Slovensku, raz sme

jedného aj viezli. Robili osvetu, tlačili plagáty a hovorili o udalostiach z Prahy. V televízii nevysielali všetky informácie, pretože sme stále mali komunistickú vládu. Bola to neistá doba, lebo hrozilo, že vláda zasiahne aj vojensky.

Ako vyzerali protesty a aká bola na nich atmosféra?

Spomienky na protesty sú krásne. Bolo tam veľmi veľa ľudí, bola zima a padal sneh. Umelci vystupovali a delili sa o svoje zážitky, príbehy. Rozprávali o tom, ako sa k nim správali komunisti, o zákazoch, vyhodení zo zamestnania a iných problémoch. Chodili sme pravidelne, viedli to Kňazko s Budajom. Atmosféra na demonštráciách bola elektrizujúca, všetci sme cítili, že sa deje niečo veľké a že sa blíži zmena. Medzitým VPN (Verejnosc' proti násiliu) rokovala s vládou. Zrazu počas demonštrácie vystúpil pán Kňazko a oznámil: „Práve sme dostali hlásenie, že zrušili vedúcu úlohu strany.“ To bolo hlavnou pointou demonštrácií. Vedúca úloha KSČ znamenala, že vo všetkom mali prsty, všetko riadili komunisti. Bolo to napísané v ústave, článok číslo 4.

Po Kňazkovom vyhlásení sme štrngali kľúčmi, skandovali sme: „Preč s nimi!“ a zavládla veľká radosť. Očakávania budúcnosti boli veľké.

Ako rok '89 ovplyvnil váš pohľad na hranice a cestovanie?

Pred revolúciou bolo ťažké vycestovať a nebolo to bežné. Na to, aby vás pustili do zahraničia, ste potrebovali vycestovaciu doložku. Tá sa dala získať iba vtedy, ak ste mali devízový prísľub, čo bolo žalostne

málo peňazí od banky. Bolo to 400 \$ a vycestovať sa dalo najviac na tri týždne. Taktiež sa dosť prihliadalo na to, či cestuje celá rodina, alebo jednotlivec. Keď dostala celá rodina devízový príslub, vznikol risk, že sa jednoducho nevrátia. To by však nebola dobrá vizitka pre komunistický štát. Prečo by predsa ľudia utekali na ten prehnitý západ, keď žijú v raji?

(Pán V.) Keď sme sa presťahovali do Petržalky, mali sme malého syna. Chodil som na bicykli, malý sedel v sedačke a krúžili sme po Petržalke. Prišli sme k pekárni na Panónskej ceste. Za ňou bola železnica a za železnicou dvojité ostnaté drôty. Ja som tam stál so svojim synom a pozeral na tú druhú stranu, kde sa nachádza Kittsee. Videl som, ako tam chodia na koňoch, bicykloch, a povedal som si: „Čo som komu urobil, že nemôžem ísť na bicykli za hranice a naspäť?“ Ani vo sne mi nenapadlo, že raz budem stáť a pozeráť na petržalské sídlisko z opačnej strany.

Desiateho decembra 1989 sme sa zúčastnili na legendárnej akcii. Usporiadal sa pochod do Rakúska. Tisíce ľudí šlo peši do Hainburgu. Rakušáci nás vítali, niektorí mávali z okien a ponúkali čaj. Strihali sa kusy z ostnatého drôtu, ktorý dodnes máme na poličke. Tie nové možnosti boli úžasné a bol to fantastický pocit. Do Viedne sme chodili takmer každý víkend, pozerali sme múzeá alebo sme sa len tak prechádzali. Niekedy v lete, o pol roka neskôr sme sa v piatok spýtali detí, kam chcú ísť. Navrhli sme Viedeň. Deti odpovedali: „Zase? Nám sa nechce.“ S mužom sme sa na seba začudovane pozreli. Čo by sme my dali pred desiatimi rokmi za sobotný výlet do Viedne a naspäť! To bolo pred revolúciou nemysliteľné.

Ako sa zmenila po revolúcií vaša práca?

(Pani M.) V mojej práci bol citeľný rozdiel. Pracovala som ako psychologička a odrazu mi tam chodilo viac klientov. Niektorí sa takmer hádzali o zem, nevedeli, čo so životom. Riešila som nové problémy, učila som ľudí samostatne sa rozhodovať a preberať zodpovednosť, pretože predchádzajúci režim ich to nenaučil.

(Pán V.) Pred revolúciou bola pracovná morálka veľmi nízka. Oficiálne sa pracovalo osem hodín, ale niektorí ľudia chodili počas práce nakupovať. Vedeli, že nestratia prácu a plat im išiel. Štát sa tváril, že ťa platí za prácu, a ľudia sa tvárili, že pracujú.